

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 ft.
Fél évre . . . 3 „
Negyed évre 1 ft 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

VERES JÓZSEF.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 2 fr
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

A tiszai ágost. hitv. evangy. egyházkerület közönségének, az Urban hitsorsos Testvéreknek üdv az Urtól!

Ezer évet élt meg immár nemzedékek egymásutánjában e megszentelt földön az Ur népe. Ezer év óta vallja immár édes sajátjának ezt a hazát, — büszkén magáénak ezt az államot. Megteheti. Ezer év óta védi minden hatalmával, vezérli minden kegyelmével az Ur mérhetlen jósága. Viharos idők változatos életsorsot hoztak. Pusztítva s még sem pusztulva el, fogyasztva, ámde meg nem fogyva érte el a felvilágosodás, művelődés és nemesedés lépcsőzetein ezredéves fennállásának magaslatát. Ezredik évében ünnepli most a szabadság, egyenlőség és testvériség immár törvényes kellékeivel az ezredéves nagy győzelemnek nagy tényét. Trón és oltár összeborulva zeng örömmünnepet és dicsőséget az Urnak, ki jó, mindörökké tart az ő irgalmassága!

Hazánk államfentartó nehéz munkájában szíve szerint vett részt egyházunk kezdettől. Gyermeki hűséggel hozott életáldozatát. Néma lemondással tűrte el a mindig igaztalan és kegyetlen elbánást. A valódi hazafiak legnemesebb törekvésével összhangban hódolt meg a földi és égi Trónok előtt. A szabadsághősök sorsából kivette a maga részét bőven. Mit sem keresve e haza sz. körén kívül, egynek vallotta a haza- és egyházszertetet mindig. Evangyéliomi hite, hazafias munkája és vallásos reménye, miként hálaadásának egyetlen imazsámolya, volt és lesz azon „édes otthon,” melyben a boldogulhatás vallásos hitével, szabadság, felvilágosodás és testvérszeretetet evangyéliomszerű szellem hatalma alatt, tudta összes intézményeiben és intézkedéseiben a vezetésére bízott kiskorú és nagykorú nemzedékek múlt és örök javait keresni és munkálni mindig.

Fénylő ezen multjához hűen vegegyen most, az ezredéves magaslaton is, egyházkerületünk, e hű rész, az ezredéves ünnepélyekben szíve szerint részt. Nyissa meg a szívek és családok s együtt az iskolák és templomok szentélyeit s boruljon le az alkotmányos, legjobb és bölcs királylyal együtt az Ur előtt! Koronát levéve, sz. zászlót meghajlítva, emeljen vallásos áhitattal és boldog reménnyel a Haza és Trón ezredéves orma fölé, a királyok Királyához, hálaadó, dicsőítő és könyörgő fohászt!

Ünnepeljen tehát az egyházak és családok előjáróinak és közönségének részvétele mellett, a gyermekek felfogásához mért módon, az egyházkerület minden elemi iskolája f. é. május hó 9-ik napján, szombaton egyszerre.

Ünnepeljen tehát a fentartó testület tanácsa által meghatározott napon, s a tanári karral megállapított módon, az egyházkerületbeli fő- és középiskolák mindegyike.

Ünnepeljenek tehát az egyházközségek f. é. május hó 10-ik napján vasárnap egyházkerületszerte mindenütt. Nyilatkozzék az Ur egyháza ezen isteni tiszteletében és általa: kegyeletes visszaemlékezés ezredéves államunk főbb eseményeire, azon küzdelmekre és viszontagságokra, melyeken az Urban törhetlen bizalommal és önjerejének sokszor az elfogyásig megfeszítése által, győzelemmel hatolt e nép, e haza és ez az állam keresztül s megnyerte ezzel a jövő biztosítékait; — felmelegedett szívek vallásos hálája, hazákat és egyházunkat ily módon védő, fenntartó és vezető Isten a mennyei Sz. Atya mérhetlen kegyelme iránt; — a hazafias érzület boldog öröme alkotmányos államunk fennállása s élén di-

esően uralkodó Királyunk Ő felségének birhatása felett, — a hazaszeretet vallásos reménye hazánk s benne egyházunk azon jövője iránt, a mely és egyedül az ezredéves alkotmány fenntartásában, a törvény előtti egyenlőségben, a hitbeli szabadságban, tiszteletben tartásában, a lelki művelődés által erkölcsi nemesedésben, a fajra, nyelvre és vallásra nézve különböző, de egyenjogú polgárok közt, a valódi testvérszeretethez elérésében és az evangéliumi hit hozta vallás-erkölcsi életének összhangzatos ápolásában, a béke és boldogulás ezen áldásaiban, találja fel védő, vezető és áldó biztosítékait ezutánra is.

Igy ünnepel a Trón és a Haza! Igy ünnepeljenek a haza hű fiai és leányai egyházkerületünkben is mindenütt!

Olvasszuk be tehát hazafias és vallásos sz. érzelmeinket minden helyen, minden nyelven egyetemes azon fohászbá: Isten tartsa a Királyt! Isten áldja e Hazát! Isten vezérelje alkotmányos államunkat!

Miskolcz, 1896. április 15-én.

ZELENKÁ PÁL
püspök.

Hazai egyházunk a történetírók ítélőszéke előtt.

Az ezredéves nemzeti ünnepre való készülődések a történeti-kutatás terén is élénk mozgalmat keltettek mindenfelé. A legtöbb vármegye, de sőt minden csak valamire való város is, külön monográfiában igyekszik kimutatni, mennyi dicsőség illeti meg őt is hazánk ezredéves múltjából.

Sajnálattal kell azonban tapasztalnunk, hogy evang. prot. egyházaink, melyek az ezredéves múltból negyedfél századot együtt virrasztottak át nemzetünkkel, ezen ritka történeti momentumot az irodalom terén kevésbé értékesítették, mint a hogy az egyházunk jól felfogott érdekében szükséges és kívánatos lett volna.

A mi történt, az édes kevés. Az irodalmi társulat egy hatalmas pályakérdéssel akart millenniumot ünnepelni: „Adassék elő a protestantizmus vallás-erkölcsi, közművelődési és nemzeti hatása Magyarországon, kezdettől fogva maig.” De az elő-

jelekből ítélve, féltő, hogy források hiánya és az idő rövidege miatt ez is meddő marad. Több prot. főiskola megíratta monografiáját, de ez egyenesen az állam felhívására történt. Espereséget is találunk, mely ez alkalomból történetének megírására adott megbízást, mint pl. a kemenesaljit; de nem sok társa akadt. Több apró egyházközségi történet is jelentkezik vékony füzetekben, sovány adatokkal; de ezek is inkább a templom-építés száz éves évfordulójára készültek.

Pedig égető szükség volna, még ha ilyen millenáris alkalom nem serkentene is, hogy egyházunk jelentőségét és fényes érdemeit nemzetünk történetében tisztább megvilágításban állítsuk oda a világ ítélőszéke elé és ne tűnjünk az ellenrendszeres aknamunkával intézett igaztalan támadásokat.

A mi egyházunk szegény a jelenben. Gyengíti a közöny, zsibbasztja a sokféle teher; iskolái alig versenyezhetnek már a gazdag államiakkal, világi uraink — tisztelet a kivételeknek — megvetik a mi gyülekezeteinket és szegyenlik a Krisztus evangéliomát. De ne feledjük, egyházunknak gazdag és dicsőségteljes multja van. Édes örömmel térünk vissza eme virányokra lelkesedésért, midőn a keserű tapasztalatok lehangoznak. Ezt a mi szentélyünket tehát ne engedjük beszennyezni és annál kevésbé feldulatni.

A római kath. történetírás külföldi példák után indulva, rendszeresen támadja evangéliumi egyházunkat itthon is. Tekintélyes számú, magas állású, dús jövedelmű és a történetírás minden segédeszközeivel könnyen rendelkező írói mind nagyobb tért hódítanak irodalmunkban és felfogásukat mind jobban és jobban bele szívárogtatják a közvéleménybe. A néppárti sajtót, néppárti történetírót is támogatja.

Több tekintélyes r. kath. papi ember foglalkozik hazánk történetével. A mohácsi vész utáni korban azután az evang. protestantizmust is okvetlen tárgyalniok kell. De sajnós, oly elfogultsággal és felekezeti szűkkeblűséggel teszik ezt, hogy egészen nyilvánvaló igazságok előtt is szemet húnynak és egyházunknak elvitázhatlan érdemeit is figyelmen kívül hagyva hibákat, bünt és fogyatkozásokat látnak ott, a hol erényekről kellene szólniok.

Példákkal szolgálhatunk. Fraknói Vilmós-nak, a ki még több szabadelvűséget mutat, mint kath. íróársai, kedvelt themái: Henkel János, Mária királyné, Melanctonnak a magya-

rokkal való érintkezése, a XVI. századbeli magyar iskolázás stb. De a reformációnak e korban való hatalmas térfoglalását alig veszi figyelembe. Pázmány Péterről írott munkáival pedig s ezek közt a történelmi társulat kiadásában megjelent, — fényes kiállítású és a művelt nagy közönségnek szánt életrajzzal mindent napfényre hoz, a mivel ezen papi fejedelmök nagyságát dicsőítheti s vele szemben az egykoru prot. ellenfelek törpeségét kimutathatja. Fra kn ó i kedveskedett a bécsi nunciussal jelentéséből vett ama felfedezéssel is, hogy B él Mátyás, ev. egyházunk eme tudós papja, nem idegenkedett a római egyházba való áttéréstől (Századok 1891.) A nagy közönség hamar elhisz ilyeneket és nem kutatja a források megbízható voltát.

Igen előkelő történetírója volt továbbá a r. kath. egyháznak Ipolyi Arnold. De mi több igazságszeretetet várhattunk volna tőle. Szintén a főntebbi diszes vállalatban közölték tőle Nyáry Krisztina életét, a kinek első férje a buzgó evang. Thurzó Imre, második pedig a még buzgóbb kath. Esterházy Miklós nádor volt. Nem szólok arról, hogy Kis-Martont egész kis Athénének rajzolja s a nádori udvarban megfordult utolsó jezsuita is Aristoteles, Cicero és Horatius egy személyben. De igen bántó, hogy ezekkel szemben a protestáns papokat és tanítókat a bányuságig gyámoltalanoknak tünteti fel. Leir pl. egy nyilvános vitatkozást, mely 1634. Esterházy fia, a gyermekifjú István gróf és valami dr. Lassius, országos hírvű lutheránus tudós és soproni tanár között folyt le. Az ifjú, mint higgadt, mély hőlesességű elme az üres beszédű és szerzetesét csapongó Lassius-t többször rendreutasítja, hogy maradjon a tárgynál. Sőt a papa is beleszól a vitába s gorombán kiáltja oda neki: „Minek beszélsz tehát, ha azt sem tudod, miről van a szó!“ Ugyan, melyik prot. tudós adta volna le magát egy ily gyermekkel való vitatkozásra s melyik viselte volna magát ily nevetségesen? Gyanús már az is, hogy Müllner a soproni főiskola történetében dr. Lassius-t nem ismer. És a főúri patronusaitól cserben hagyott evang. egyháznak ereje épen tudós papjaiban és tanítóiban állott. Ipolyitól nem várta volna az ember, hogy jezsuita naplók hizelgő feljegyzései alapján komoly képpel mondjon el ilyen dolgokat.

Ugyancsak Ipolyi Nádasdy Ferencz áttérését Esterházy által pusztán a dogmatikai

viták eredményének tünteti fel. Nem veszi tekintetbe, hogy Nádasdy a nádor veje akart lenni és nagyravágyó volt már ifjúságától fogva; hogy az udvar kegyei után törekedett, melyek csak a pápa híveinek jutottak osztályrészül; s végül, hogy Nádasdy a Wesselényi-féle összeesküvők közt is ingatag, önző, visszataszító jellem.

Ipolyi mondja azt is, hogy Nádasdy áttérése után Sárvár, Csepreg és a többi uradalom katholizálása is igen könnyen ment; vessük össze ezzel Zsilinszkynek ismert művében az országgyűlésekre e vidékekről beadott tengernyi sérelmet, az erőszaknak égbekiáltó példáit: majd ebből meglátjuk: mily eszközökkel és mily könnyen történt a hitváltoztatás.

És az egyháziakat ily felfogásban világi írók is támogatják. Toldy Ferencz, a ki a legnagyobb elragadtatás hangján írja meg Esterházy életét, egy szóval sem említi a hitet, lelkiismereti szabadságot lábbal tapodó zsarnoki türelmetlenségét. (Ő adta ki Esterházy-nak Értekező Levelét is, a melynek tulajdonítják Nádasdy áttérését. Ujabb Nemz. Könyvtár 1852.) Tudjuk továbbá, mennyire kedvez történeti munkáival a r. kath. felekezeti álláspontnak Timon Ákos.

Most van folyamatban herezeg Esterházy Pál nádornak élete is szintén a magy. tud. életrajzok füzeteiben. Merényi Lajos kis-martoni könyvtárnok írja Bubicus püspök támogatásával. Ez az Esterházy is temérdek kegyetlenséggel tette emlékezetessé nevét a prot. egyház történetében. De jó kezek közé került. Ezek ugyan nem fognak ártani emlékének.

Bogisich Mihály budai esperes egyházi énekeinket és dallamainkat akarja elvitatni katolikus szellemi vagyonnak. Szerinte legkedvesebb karácsonyi énekünk: „Mennyből jövök most hozzatok“ nem Lutheré, de nem is evang. ének. Így tartja Péczeli Király Imre énekét: Krisztus Urunknak áldott születésén“ szintén kath. éneknek. Szerencsére, nekünk is van egy Kálmán Farkasunk, a ki erélyesen tiltakozott eme birtokfoglalások ellen.

Az evang. egyháztörténet szempontjából annyira fontos olyan helynek monografiáját is, mint Csepreg, Farkas Sándor r. kath. káplán írta meg (Bpest 1887. 504. l.) Ebben az evangeliomi időszak, egész egy század, a mikor Csepregnek híres iskolája és nyomdája volt, úgy van jellemezve, mint a barbár bitórlás kora. Mikor 1621-

ben az idegen zsoldosok Esterházy zászlói alatt orvul támadnak a polgárságra, két templomot felgyújtanak s ezernél jóval több lelket felkoncolnak. az író ezt egész hidegen az eretnek, pártütők és hazaárulók méltó büntetésének veszi. Azon nyilvánvaló igazságból, hogy Csepreg mig az evangéliumnak hódolt nagy, népes és virágzó volt, erőszakos áttérítése után pedig szemlátomást hanyatlott, az elfogult író épen ellenkező következtetést von le.

Jól esik azután ilyen elfogult írók után olyan igazságszerető történettudóst is hallanunk, mint Pauler Gyula, ki a Wesselényi és társai összeesküvéséről írott jeles monográfiájában a félelmes és gyűlölt nevű Vitnyédy Istvánt, ezt az igazán páratlan buzgalmu lutheranust, úgy jellemzi, mint az összeesküvőknek talán legvakmerőbb, de mégis legjellemesebb társát, a ki nem árulkodott titokban, mint a többiek, hanem önzetlenül és forrón óhajtotta nemzetének szabadságát és épen ezen hazaszeretete ragadta őt meg gondolatlan lépésekre.

Kísérjük azután figyelemmel, hogy a millenium alkalmából hány plebánus és kanonok vállalkozott megyei és városi monografiák írására. Ha ezek katolikus felfogásukat ilyen közérdekű, a nemzeti és közművelődési viszonyokat szintén tárgyaló munkákba is bele viszik, melyek már tárgyuknál fogva nagyobb olvasó közönségre számíthatnak, úgy ez reánk nézve annál rosszabb.

Sopronvármegye monografiáját például a történelmi társulat egyenes ajánlatára dr. Balics Lajos czeni plebánus, ismert r. kath. egyháztörténetíró fogja megírni. Pedig mily szerepe volt itt hajdan és van még ma is az evang. egyháznak! Megkerülheti-e ő e kérdést? És ha nem, miként fogja tárgyalni? Pedig csak nem oly régen vágta arcunkba Póda apát is a soproni r. kath. parochia-történetében (Sopron, 1892.) hogy a prot. predikátorok a németiséget, a plebánusok a magyar szellemet terjesztették. Az persze, hogy Sopronnak eleitől fogva voltak külön magyar papjai és tanítói, itt ismét nem jön számításba.

Komárommegye monografiáját régebb idő óta Gyulai Rudolf benezés pap írja. Győr és Esztergom régiségeivel Villányi Szaniszló, szinte benezés foglalkozik. Pozsony város történetét dr. Ortway Tivadár kath. pap és jogakadémiai tanár írja. Fejérvármegye monografiáját pedig Károlyi János kanonok. Ujvidék történetét Érduj-

helyi Menyhért plebánus írta meg. Mások másutt több esetet is ismerhetnek.

A történelmi társulat közlönyeiben dolgozó és e tudományos egyesületünk választmányában szereplő kath. papi egyének is nagy és tekintélyes számot képviselnek és a prot. lelkészek felett bizony-bizony túlsúlyban vannak.

Szorosan vett egyházi dolgokat, egyházak, templomok, búcsujáró helyek történetét stb. szintén sűrűen írják. És folyóirataik, pl. a Magyar Sion hasábjain szintén sok egyháztörténeti közlemény jelenik meg.

Vannak ugyan nekünk is, és csak a lelkeszi karból is, élénk munkásságu és hivatott történetíróink, mint Szilády, Balogh, Varga, Szeremley, Révész, Hörk, Wéber, Rác, Thury, Zoványi, Pokoly, Földváry, Strop, Szabó, Krupecz stb. S a közelmúltból is örömmel emlékezünk egy Révész Imre, Fabó András és Haan Lajos érdemeiről, kik az egyházon kívül is arattak elismerést. De papjainknak nagyobb tért kellene itt foglalniuk ma is.

Protestáns világi jeleseink a hazai történetírás terén sokkal gazdagabban aratják a babért. Elég csak Szilágyi Sándort említenünk, ki a protestáns Rákóczyak életrajzával egyházunknak is nagy szolgálatot tett. Protestáns szabad szellem lengi át Thaly Kálmán iratait is, a kinek hálás köszönettel tartozunk csak azon egy érdeméért is, hogy Thököly Imre emlékét megtisztította a hitelhagyás foltjától, melyet jezsuita kezek olyan szívesen tapasztottak volna reá (Századok 1890.). Zsilinszky kutatásai több vaskos kötetben vannak lerakva. A két Ballaginak munkáit minden protestáns ember csak gyönyörűséggel olvashatja. Szorgalmas munkások a hegymegi Kisek is. Radvánszky Béla, Véghegyi Dezső, Széll Farkas szinte a mieink. És a mienk volt a korán elhunyt győri Ráth Károly, a ki előtt a káptalanok is szívesen megnyitották levéltáraikat s innen hozott elő sok elrejtett adatot.

Ennyi jeles protestáns íróval szemben is, azonban a különösen egyházi tekintélyes férfiak által képviselt r. kath. történetírás fontos szerepet vívott ki magának; termékenység és termékeik értékesítése dolgában pedig túlszárnyalnak bennünket. Mig a mi papjaink történeti dolgozatait csak prot. egyházi körökben: addig katolikus kollegáik

közérdekű vállalatokban, tetszetősebb czimek alatt dolgozva, a nagy hazai közönséget is olvasóik közé sorozhatják. Midőn ezt egy felől el kell ismernünk, más felől e jelenségnek okait is könnyen kimagyarázhatjuk.

Olyan módja és annyi ideje az irodalmi foglalkozásra, mint Fraknóinak, Pór Antalnak, vagy akármelyik olvasó kanonoknak is van, prot. lelkésznek vagy tanárnak közel sincsen. A ki a mi jeleseink közül előkelőbb városi helyen szolgál, az be van fogva napestig. A ki pedig vidéken több idő felett rendelkezék, azt a szegénység nyugtázza le és zárja el a forrásoktól. A mi irodalmi munkálkodás nálunk történik, az igazán a szükséges pihenő órák, sőt legtöbbször az éjszakai idő feláldozásával válik csak lehetségessé. És a kiadási költség is rendszerint az író zsebjére megy, ő adja meg az árát. Olyan sinecurái evang. egyházunknak, melyek a hivatásszerű írói munkásságot megengednék, nincsenek. E téren tehát továbbra is a belső indíttatás, a kedv, lelkesedés és áldozatkészség fogja szülni egyházunk historikusait.

Történeti források tekintetében is egyházunk sokkal mostohább helyzetben van. A múltban oly gyakorta előfordult templomfoglalások alkalmával levéltáraink és könyvtáraink is a diadalmas ellenfél birtokába estek. Akárhány káptalani levéltár őríz gazdag protestáns forrásokat is. De ezek hét pecséttel vannak elzárva tőlünk ma is. A mi egyházunk tehát ennyivel is szegényebb, azoké ennyivel is gazdagabb. A kath. történetírás főforrásait pedig rendszerint a szerzetesek, különösen a jezsuiták egykorú följegyzései, a szokott kolostori naplók képezik. De ezek ugyancsak vizsás képét mutatják a mi egyházunk múltjának. Ilyeneknek van bővében a klérus. És világi történetírók is sokszor használják e forrásokat.

Evang. egyházunknak is vannak szép forrásai azokból, a miket különös szerencse megmentett. De a mi van, az is rejtve van, hozzáférhetlen. Évtizedek alatt alig bolygatja őket valaki. Tekintélyes levéltárak, könyvtárak nincsenek rendezve, katalógusuk még csak kéziratban sincsen. Ezekre így virrad a millenium. A legújabb szabályrendeletek azután az elmulasztottak egyenértéke fejében oly szigorúak, hogy akármilyen kezesség mellett sem adatnak ki kéziratok. Arról meg bőlesen nincs gondoskodva, hogy vidéki lelkészek, vagy akár csak helybeliek is, legalább hát

saját helyiségében használhatnák eme szellemi bányáinkat. Így majd azután továbbra is pápisták fogják írni a mi históriánkat.

Még 1894. elején bátorkodtam e becses lapok hasábjain egyházunk figyelmét felhívni a „heverő kincsekre“ és a milleniumra való tekintettel néhány szerény indítványt tenni. De hát ez is csak elhangzott, mint kiáltó szó a pusztában. Annyival is inkább, mert csak Názáretből jött.

Pedig a r. kath. írók példájából tanulva, nekünk is arra kellene törekednünk, hogy nem csak egyházi, hanem általánosabb érdekű, a nemzeti és közművelődési fejlődést is feltüntető történeti munkában is kifejtsük az evangéliomi protestantismus hatását hazánkban. Mert a szoroson egyháztörténeti dolgozatoknak alig akad nagyobb olvasó közönsége s az ilyen művek leginkább csak az egyházon belül terjesztenek világosságot. Olyan korszakot, olyan helyet, olyan jellemet kellene tárgyul választanunk, a mely már hazánk történetében vitt szerepénél fogva is érdekel. Ezen keretben azután az egyházi viszonyokat, az evang. hitnek a korra, helyre és egyénre való hatását is mind lehetne illusztrálni.

Hasonló okokból, hogy egyházunk ferde világitásba ne helyeztessék vagy hallgatással ne mellőztessék, szükséges volna legközelebb ott, a hol most városi és megyei monográfiák készülnek, gondoskodni arról, hogy egyházunk, mint a valláserkölesi életnek és a közművelődésnek tényezője, szintén ott szerepeljen kellően megvilágított történetével.

Alljunk őrten egyházunknak igazai mellett mindenütt! A hol igaztalan támadást, a történelemnek oktalan vagy szándékos meghamisítását látjuk, az ellen lépünk fel bizonyítékainkkal mindenkor és pedig azon közönség előtt, melyet félre vezettek. Czáfoljuk ne csak az unitáriusokat, hanem — persze mindig higgadtan és az igazságnak beszédével — a katolikusokat is.

Azokra várna itt különösen szép szerep, kik már az irodalomban egyébként is tekintélyes névnek örvendenek. Különösen világi jeleseink részéről vennők azt nagy köszönettel, ha az evangéliomi protestantismusnak érdemeit hazánk kulturális fejlődésében jobban és határozottabban juttatnák kifejezésre. Mert néha úgy látszik, mintha igen is sokat elhallgatnánk és keveset mondanánk csak azért, hogy ez által mások vallásfelekezeti érzékenységét kiméljük.

Ne szégyeljük a Krisztus evangéliomát, isteni erő az! És tartsuk meg, a mi nálunk vagyon, mert bizony-bizony elveszik a mi koronánkat.

PAYR SÁNDOR.

BELFÖLD.

Zábrák Dénes ünnepi éneke kapható Sopronban a szerzőnél, 100 példány 2 frt.

A szendi ev. egyház kebelében Kasák Lajos tanító bőjtű gyász oltár- és szószékterítőre 40 frtot gyűjtött, melyet a lelkész neje Világi Juliska és Cser Juliska kisasszonyok segélyével csinosan elkészített. — Ugyanitt a lelkész neje 20 frt értékű oltár-szőnyeget ajándékozott.

A mosóczi ág. hitv. ev. egyház f. hó 6-án már egyszer megválasztott Lacziak Mihály, zsbritói lelkész helyett, ki a mosóczi lelkészi állomást csak is feltételekhez kötötten akarta elfogadni, Morhács Mártont, bingulai lelkészt egyhangulag választotta meg lelkésznek és egyuttal a lelkészi fizetést is 725 frtról 1003 frtra felemelte.

Az eperjesi és vidéki (eddig magyar-tót) egyház a volt egyházfelügyelő: Duka Róbert leköszönése folytán e hó 12-én tartott közgyűlésén, egyhangulag dr. Kakusz Béla tekintélyes ügyvédet választotta meg egyházfelügyelőjének. Másodfelügyelővé és ügyészszé Boros Zsigmond s jegyzővé Remenyik Lajos lettek megválasztva. — Hogy az egyes egyháztagok mennyire ragaszkodnak egyházukhoz, bizonyítja azon eset, hogy midőn a lelkészi fizetés javításáról volt szó, többen felállva oda nyilatkoztak, hogy hajlandók bármily arányban adózni e célra. — Már eddig is tettek a tanító fizetésén javítást, a mennyiben annak mintegy 100 frttal emelték fizetését s ezután a consipatiót fogják készpénzre fordítani.

Tanító választása Liszóban. A surdi ág. hitv. evang. gyülekezet filiájának Liszónak öreg tanítója Takács József, a ki körülbelül 40 éven át működött a tanítói pályán, — kezdetben a vasmegeyi Káldon, azután a somogymegeyi Szőke-Dencsen és végül Liszóban, — a folyó év elején nyugalomba vonult. Az így megüresedett tanítói állomásra a liszói leánygyülekezet egyhangulag Pohánka Gyula oroszlányi tanítót választá meg, ki új hivatalát már el is foglalta.

Posch Sándor győri ág. h. ev. segédlelkész, az ondódi ág. h. ev. egyházközség a Gyurátz Ferencz püspök ur mellé titkárnak meghívott Payr Sándor helyébe, f. hó 12-én rendes lelkészévé választotta. Posch új állomását jövő hó első felében foglalja el.

Scholcz Ádám nyustyai (Gömörm.) ág. hitv. ev. tanítót a kultuszminiszter — 25 évi szolgálat után — 350 frt nyugdíjjal saját kérelmére nyugalomba helyezte.

A pádári ág. hitv. ev. ker. anyaegyházhoz tartozó meleghegyi tótajkú leányegyház legutóbb tartott közgyűlésében elhatározta, hogy templomában az ezredév emlékére még egy magyar nyelvű isteni tisztelet tartandó és pedig minden év június havában.

Duránd XVI. szepesi városkában f. é. april hó 11-én nagy tűzvész pusztított, melynek 25 lakóház, az összes gazdasági épületek, minden takarmány és sok állat esett áldozatul. — Huszonöt evang. család hajlék nélkül áll s siratja szánalmas helyzetét, melynek okozóját még nem sikerült kézrekeríteni. — Az Istentől mélyen megalázott egyházközség vasárnap 12-én összegyűlt a templomban, hol Jer. sir. III. fej. 17—26. verse alapján keresett és talált vigasztalást. — A testvéri szeretet a szomszéd községekben is igen megható módon nyilvánul.

Lelkészi értekezlet. A k.-somogyi ág. hitv. ev. lelkészi kör f. april hó 8-án, Nagy-Kanizsán értekezletet tartott, melynek kiemelkedőbb mozzanata volt: az egyházmegyének missiói ügye feletti tanácskozás és az esperességbeli gyülekezetekben tartandó millenniumi ünnepélyekre vonatkozó határozat. Az értekezlet elnöke: Németh Pál esperes, üdvözlővén a teljes számban megjelent tagokat, előterjeszti főtisztelendő Gyurátz Ferencz püspök urnak 1896. febr. 5-én, a missiói ügy rendezése céljából, kiadott leiratát és felhívja az értekezletet a beható tanácskozásra. Erre megindult a hosszú vitatkozás. Eredménye az lett, hogy a lelkészi kör missiói egyházakul, melyek t. i. több leány- és főkegyházzal és nagyobb szövánnyal bírnak, megjelöli Nagy-Kanizsát (mely anyaggyülekezetté volna előléptetendő és melyhez kiváltképpen Csáktornya és vidéke tartoznék), Vését (hol missiói segédlelkész volna alkalmazandó és hova Bares és vidéke is csatoltatnék) Légrádot, (melynek missiói tevékenysége különösen Belovár vidékére terjedne ki) és Antonovác meg Hrasztovác slavoniai anyaegyházakat. A legközelebb tartandó egyházmegyei gyűlés elé terjesztendő szervezési dolgozat készítése végett Nagy-Kanizsát, illetőleg Hütter Lajos és Weber Samu, Vésére vonatkozólag Németh Pál és Teke Lajos, Légrádra nézve Szilvágyi Gyula és Szalóky Elek, Antonovác és Hrasztovác tekintetében pedig Péter Ádám és Szerényi Sándor lettek kiküldve. — A millenniumi ünnepélyek az egyházmegyében, a lelkészi kör megállapodása folytán, következőképpen rendezendők: május 9-én d. e. legyen az iskolai ünnepély, templomi istentisztelettel kezdődvén, a nemzeti zászlóval feldiszitendő iskolában, a miniszteri, illetve püspöki tervezet lehetőleg

demelők tartásával. — Május 10-én d. u. 10 órakor tartassék a templomi ünnepély. Ezen alkalommal a magyar zászló a toronyban kitűzendő. Az epistolai szent lecke mindenütt ugyanaz, t. i. az esperes által kijelölendő lesz. Főénekül a gyülekezet Sántha Károly „Áldás, hála és dicsőség“ kezdetű énekét fogja énekelni. A milleni-umi egyházi beszéd bevezetése után éneklendő a „hymnus“ első verse. Záró ének pedig a „szózat“ első verse leend. — Az értekezlet bezáratván, a lelkészek a templomba vonultak, hol az urvacsorával éltek, melyet Borbély Gyula iharos-berényi lelkész osztott ki.

Példának okáért. Peregı Mihály úr Kis Lajos győrfalusi tanító számára járattja az Ev. egyh. és iskolát.

A „Magyar prot. irodalmi társaság“ május 1-én délután 5 órakor Budapesten az ev. ref. főgimnázium (Lónyay-utca 4.) nagytermében közgyűlést tart. A számadás főbb tételei ezek: jövedelem 4879 frt 83 kr. kiadás 5632 frt 78 kr. Károli-alap 3211 frt 10 kr. A m. prot. irodalmi társaság tőkéje 49,117 frt 58 kr. Ezen társulat támogatása, virágzása nagy egyházi érdek!

Választás. A nagyváradı ág. hitv. ev. egyház segédlelkészül egyhangulag Materny Imre sátor-alja-újhelyi lelkészt választotta meg.

Az érettségi vizsgálatok kormánybiztosai. A vallás-és közoktatásügyi miniszter az evang. autonóm felekezeti középiskolák ez évi érettségi vizsgálatához a következı kormányképviselőket küldte ki. A dunáninneni ág. ev. egyházkerületben: a pozsonyi főgimnáziumhoz dr. Horváth Ödön eperjesi ág. ev. jogakadémiai dékánt és a selmeczbányaihoz dr. Fröhlich Izidor budapesti ny. r. tanárt; a dunántúli ág. ev. egyházkerületben: a soproni ág. ev. főgimnáziumhoz dr. Pecz Vilmos budapesti egyetemi ny. r. tanárt; a bányai ág. ev. egyházkerületben: a budapesti főgimnáziumhoz dr. Asbóth Oszkár budapesti egyetemi ny. r. tanárt és a szarvasi főgimnáziumhoz Mauritz Rezső budapesti áll. főreáliskolai igazgatót; a tiszamelléki ág. ev. egyházkerületben: az iglói főgimnáziumhoz dr. Heinrich Gusztáv budapesti egyetemi ny. r. tanárt, a késmárki és rozsnói főgimnáziumokhoz Klein Gyula műegyetemi ny. r. tanárt, az eperjesi és nyiregyházi főgimnáziumokhoz Schneller István kolozsvári egyetemi ny. r. tanárt, a rimaszombati főgimnáziumhoz dr. Csiky Kálmán műegyetemi ny. r. tanárt; az erdélyi ágostai evangélikus egyházkerületben: a nagyszebeni főgimnáziumhoz és főreáliskolához Ebischer József nagyszebeni tanterületi főigazgatót, a segesvári főgimnáziumhoz dr. Heinrich Gusztáv budapesti egyetemi ny. r. tanárt, a medgyesi főgimnáziumhoz Böhm Károly kolozsvári egyetemi ny. r. tanárt, a brassói és besztercei főgimnáziumokhoz Hörk József eparjesi ág. ev. főiskolai tanárt.

Adakozás a theologusok otthonára. IX. Francz Ede orsovai ev. lelkész gyűjtése 16 frt, török-kanizsai Schulte György gyűjtése 62 frt, Búsbak Ádám gyűjtése (Losonc) 43 frt, dr. Deér Endre gyógyszerész (Aszód) 3 frt, Varga Márton ev. lelkész (Tokaj) 5 frt, Günther Ágost gyűjtése (Pozsony) 47 frt, Lerchner Lőrincz gyűjtése 10 frt, Ludig Emánuel ev. lelkész gyűjtése (Kukmér) 22 frt, Schön Károly csizmadia gyűjtése (Pozsony) 7 frt 50 kr., Pulaj Gábor ev. lelkész gyűjtése (Teés) 1 frt 42 kr., Maschena József ev. lelkész (Zsolna) 1 frt, Winkler L. és Makai V. tanárok (N.-Várad) 1 frt. Összesen 206 frt 92 kr. — X. Özv. Pallér Istvánné (Pozsony) 50 frt, Király Kálmán ev. lelkész gyűjtése (L.-Szt.-Ivánon) 22 frt 90 kr., Dianiska Albert ev. lelkész gyűjtése (Kis-Szeben) 8 frt 10 kr., Blaskovics Mileduch ev. lelkész gyűjtése (Hont-Somoson) 13 frt 50 kr., Brózik Titus ev. lelkész gyűjtése (Háj Turóc) 10 frt, Munkar Sándor gyűjtése (Pozsony) 21 frt, Ev. gyűlekezet (Költse) 3 frt, Bortnyik György költsei ev. lelkész 3 frt, dr. Schreter Gyula vasgyári orvos (Nándorhegy) 1 frt, Kuna György csizmadia újabb gyűjtése (Pozsony) 12 frt 20 kr., Simonides János ev. lelkész gyűjtése (Szécsény) 3 frt, Polgár János ev. lelkész gyűjtése (Meszlen) 9 frt 60 kr., Blázy Lajos ev. lelkész gyűjtése (Kis-Körös) 27 frt, Zsakó János ev. lelkész gyűjtése (Öskü) 7 frt, Grüneberg Frigyes (Pozsony) 2 frt, Belák István ev. lelkész gyűjtése (Csabde) 1 frt 50 kr., Reich Sándor ev. lelkész gyűjtése (Tolna-Bikács) 4 frt 50 kr., Liffa János ev. lelkész gyűjtése (Szemlak) 7 frt 85 kr., Nitsch György (Wiabaner ivén) évi 1 frt, Ev. gyűlekezet (Recse) 2 frt. Összesen 210 frt 05 kr. — XI. Kiss Lajos ev. lelkész gyűjtése (Boba) 2 frt 75 kr., Farkas Mihály ev. lelkész gyűjtése (N.-Geresd) 5 frt, Munker Anna asszonyság (Sopron) 20 frt, dr. Haubner Rudolf (Sopron) 100 frt, Kéler Napoleon (Bpest) 50 frt, Ferenczy Sándor 1 frt, Ev. gyűlekezet (F.-Varsand) 4 frt, Csepregi György ev. lelkész (F.-Varsand) 50 kr., Zimmermann Andor ev. lelkész (Gölnicz.) 2 frt, Ev. gyűlekezet (Gölnicz.) 10 frt, Walko Mihály (Gölnicz.) 1 frt, Fischer Károly (Gölnicz.) 5 frt, Ev. hivek (Gölnicz.) 17 frt 40 kr., Polony E. János (Breznób.) 220 frt 45 kr., Sztehló Gerő ev. lelkész gyűjtése (Oláh-patak) 3 frt, dr. Schreter Gyula gyűjtése (Nándorhegy) 5 frt, a suramorázi ev. confirmándusok Scultety S. ev. lelkész útján 6 frt 38 kr., a gálósi ev. gyűlekezet Schutz A. lelkész útján 13 frt, a csongéi ev. gyűlekezet adománya 10 frt, a csengei ev. hivek perzsely adománya 7 frt 46 kr. Összesen 483 frt 94 kr. — Az eddigi gyűjtés összesen 2644 frt 72 kr. A kegyes adakozóknak hálás köszönet. Pozsony, 1896. márcz. 26-án. Dr. Masznyik Endre, theol. akad. igazg.

Papváiasztás. A morsóczi egyház Morhács

Mártont, bingulai lelkészt választotta papjává, egyúttal a lelkési fizetést is 1000 frtra emelte fel.

Fenyesen sikerült jótékonycélú előadás Tokajban. A tokaji műkedvelők f. hó 6-án előadást rendeztek a helybeli ág. h. ev. iskola javára. Előadtak két vigjátékot, közbe hangverseny részletekkel. Az előadás minden tekintetben várakozás fölül sikerült. Közreműködők és közönség kölesönösen meg voltak elégedve egymással. Előadás után táncz következett. A tiszta haszon 238 frt 34 kr. A siker érdekében semmi fáradságot nem kimélt az egyháznak csak nemrég érkezett ifjú, lelkes tagja Rothfuchs János gyógyszerész.

A trencsényi papválasztás ügye. A régóta húzódó trencsényi papválasztás ügye, úgy látszik, még korántsem lesz egyhamar befejezve, a mennyiben a pozsonyi delegált consistorium ítéletét — mely szerint Krizsán választása főleg azon okból, mert az oly egyháztagnak szavazatát, kik adójukkal hátrálékban voltak, nem fogadták el, megsemmisítették — úgy Dohnányi L. esperességi felügyelő, mint a trencsényi egyház Krizsán-párti tagjai megfélebbzték. A kerületi törvényszékhez headott felebbezésében Dohnányi felügyelő szomorúnak mondja azt a körülményt, hogy az egyházi perek a zsinati törvények életbelépése óta nagyon megsaporodtak, mintha az egyház ebben találná és keresné megerősítésének alapját. Az egyház headott felebbezésében első sorban tiltakozik az ítélet azon része ellen, mely szerint a delegált bíróság költségeinek megfizetésében marasztaltatott el, mert hiszen ő a delegáltot nem óhajtott. Másodszorban tiltakozik az ellen is, hogy a törvényszék annak alapján semmisítse meg a választást, mert a hátrálékosok nem szavaztak; az egyház ezt az intézkedést belügyének tekinti, a melyet helyi szabályrendelettel szabályozhat s a mely, mint az önsegély végső eszköze, gyakran hathatósabbnak bizonyult mindenféle végrehajtásnál, (a bányakerületben ez már évtizedek óta elfogadott szabályrendelet és csakugyan igen hasznosnak és helyesnek bizonyult,) mert hová jutna némely egyház, ha a pozsonyi bíróság ítélete érvényesülne, hogy minden adózó (de nem fizető) már magában véve korlátlanul gyakorolja a jogokat. Ez ellen nem szólhat az az érv sem, hogy a mi egyházunk demokratikus alapon nyugszik, mert hiszen 1848. óta hazánk alkotmánya is demokratikus alapon áll s mégse engedi meg a képviselőválasztásoknál a szavazást azoknak, a kik adójukkal hátrálékban vannak. Az ügy most már egy lépéssel újra előbbre haladt, azt hisszük azonban, hogy a trencsényieknek még elég idejük marad elnélni a felett, hogy ki legyen a papjuk!

A rozsnyói harangok. Olvasóink előtt ismeretes a rozsnyói római katolikusok és evangélikusok közötti viszály, mely azon kérdés körül forog, hogy a város tulajdonát képező harangokkal sza-

bad-e nagypénteken harangozni vagy nem? A városi hatóság az evangélikusok javára döntött s ezt a megyei közgyűlés is megerősítette, miután azonban a megyei határozat későn érkezett le, — apr. 3-án — azért azt az idő rövidsége miatt foganatosítani nem lehetett s a harangok nagypénteken most is elnémultak. Jövőre másképpen lesz.

A lelkészek pótdója. A belügyminiszter a vallás és közoktatásügyi miniszterrel egyetértve, azt a határozatot hozta, hogy az oly lelkész, ki ingatlanokat lelkési teendőikért, lelkési javadalmazás-ként bír, eme javadalma után nem terhelhető meg községi pótdóval, mivel az az okoskodás, hogy a pótdó nem az ingatlan jövedelme, hanem állami adója után rovatott ki, nem állhat meg, mert a községi pótdó az állami adó arányában ugyan, de nem ezután, vagyis nem a kincstár terhére róható ki, s mindenesetre a jövedelmet, illetve közvetve az adómentességet élvező lelkészt terhelné.

KÜLFÖLD.

Wörishofenben, Kneip hirneves hazájában a testi gyógyítás mellett, úgy látszik, a lelki gyógyítgatást is programjába vette a nagynevű páter. Az évente nagy számmal ott fürdőző protestáns vendégek közül az utolsó öt évben körülbelül 60 tért vissza az egyedül üdvözítő egyház kebelébe. 1894. december óta sikerült keresztül vinniök a prot. vendégeknek, hogy havonta egyszer, 20 márka díjért az egyik vendéglőben istentiszteletet tarthattak. A múlt deczembertől azonban egyetlen vendéglős sem vállalkozott, hogy a fenti célra valamely helyiséget átengedje, okul hozván, hogy különben kenyeröket vesztek. E télen az istentiszteletek egy protestáns vendég vilájában tartattak meg s most hozzá fogtak egy imaház építéséhez.

A szász országgyűlésen Seydewitz kultuszminiszter az egyetem női hallgatóinak kérdéséről úgy nyilatkozott, hogy e kísérletet egyáltalán nem igazolja a szükség. Az érdeklettek száma oly kicsiny, hogy nem találja érdemesnek miattuk újabb körü intézkedések megtételét. Egyelőre rábizza a kísérlet megtételét a nagyobb államokra, s legüdvösebbnek látja az eredményt, mint csendes szemlélő, bevárni.

Az aargauicanton zsinat (Schweicz) elhatározta, hogy Kálvin szigorú szabályait enyhíti. A ház-nál való keresztelést, különösen betegség esetén, megengedte.

Az iskolák felekezefi jellege. Poroszországban úgy látszik lépésről-lépésre ki akarják terjeszteni az egyház hatáskörét. A kötelező polg. házasság

ellen indított actióval kapcsolatban a conservatív párt legújabbán a következő határozati javaslatot terjesztette elő: Utasítja a képviselőház a kormányt, hogy az országgyűlés elé lehető rövid idő alatt keresztény és felekezeti alapon nyugvó népnevelési törvényjavaslatot terjesszen.“

A párbaj ellen. A német „Militär Wochenblatt“ nagypénteki elmélkedésében közvetve állást foglal a párbaj ellen, a mikor azt mondja: „még egy más titokteljes jelenség is lép elénk a megfeszített üdvözítő személyében. — E világ becstelente megköveteli, hogy a sértések erőszakos kiengeztelésüket az önszegélyben, a megtorlásban találják. A ki büntetlenül bosszantani engedi magát, arra a gyávaságnak a bélyegét sütik és becstelennek nyilvánítják. A fájdalmak királyát, a könyörtelenség urát, az ég és föld királyát megalázva látjuk s ezért mégsem tűnik fel férfiatlannak, gyávának vagy alacsony lelkűnek, ellenkezőleg: szenvedésében oly fenséges, hogy előtte minden emberi bűnös és gyarló a porba kell hogy boruljon. Az ő szenvedésének szemlélésénél önkéntelenül is a kereszténység magasztos voltának sejtelme száll meg, a mely valamikor minden sziveket megtisztít, úgy, hogy az igazságtalanságnak igazságtalansággal való megtorlása el fog tűnni.“

A koptok a pápaság védszárnyai alatt. Az afrikai kopt egyház 400 éves szakadás után visszatért a pápai uralom alá. XIII. Leo pápa helyreállította az alexandriai patriarchatust s apostoli vikáriussá Cyrillus Makarius püspököt nevezte ki, mely utóbbi márciusban felső és alsó Egyiptom részére egy-egy püspököt szentelt fél. — Mind a három püspök a jezsuitáknál nyerte kiképzését. — A „megtért“-ek száma azonban csak 20,000 lelket tesz ki, mivel a koptok legnagyobb része (600,000 lélek) az orthodox egyház hive.

A tanítók fegyelmezés joga, a badeni hercegségben alapos vita tárgyát képezte. Maga a herceg is részt vett a vitában és határozottan a mellett nyilatkozott, hogy a tanító fegyelmezési joga kiterjesztessék. Kijelentette, hogy a mai fiatalság romlottságának oka az, hogy az ifjuság az iskolában nem elég szigorral neveltetik, hogy a tanítónak fegyelmezési jogát okvetlenül ki kell terjesztenie, s őt a testi büntetés alkalmazására felhatalmazni. Némely családban úgy is nagyon rossz példákat lát a gyermek, de ez ellen a kormány nem igen tehet mást, mint hogy iskoláiban a szigorú fegyelmezés segítségével igyekeznek okos nevelés által a családi nevelés hibáit helyre ütni.

A szinpadi erkölcsstelenség ellen. Béranger francia szenátor, aki néhány esztendő előtt megalapította az „Utczei erkölcsstelenség elleni ligá“-t, most a szinpadi erkölcsstelenség ellen veszi fel a harcot. Egy körlevelet szerkesztett, a melyet kivá-

lóan Párisban fog terjeszteni és az a szándéka, hogy mihelyt 100,000 családapa aláírta azt, átnyújtja a kormánynak és a parlamentnek. A körlevél többek közt ezeket mondja: „Ma már nem csak a tingl-tangl-okban, nem csak a kisebb színházakban, hanem a nagyobbakban, sőt az állam által segélyezett szinpadokon is sértik a jó erkölcsöket. Tisztességes asszony már nem is merészkedik színházba menni, mert ki van téve annak a veszélynek, hogy az ottani erkölcsstelenség arczába kergeti a vért. A házasságtörés, a nagyvilági élet, a legszentebb érzelmek kigunyolása tárgya minden sikerdús darabnak. Ha ezek az ildomtalanások még sokáig tartanak, úgy erkölcsünk és országunk jó hirt végre is tönkre megy teljesen.“

IRODALOM.

A Károli Biblia-fordítás ujonnan átnézett kiadásából megjelent Mózes öt könyve és Józsué könyve s a londoni biblia-társaság által tíz évvel ez előtt megindított revíziónak zsengejeként szétküldetett a munkatársaknak és a mindkét felekezeti protestáns egyházi lapoknak. Lapunknak ez évi első száma, visszapillantva a munka eddigi történetére, megemlékezett azon nehézségekről és kedvezőtlen körülményekről, a melyek annak gyorsabb haladását hátráltatták, sőt sokaknál a sikerében való hitet is megingatták; — a munka most megjelent részét kísérő körlevél, a dunamelléki ev. ref. püspök tollából azon örömdetes hírt közli a munka iránt érdeklődőkkel, hogy az akadályokat sikerülvén elhárítani, az ismét megindult munka többé fennakadni nem fog. Az átnézett kiadás megjelent részéből Mózes első és második könyvét Szilády Áron, a harmadikat és negyediket Radácsi György, az ötödiket Limberger István, a Józsué könyvét Poszvék Sándor dolgozta át, a két utóbbit is Radácsi György vizsgálta felül és javította. A munka közelebbi jellemzését és méltatását, a mely behatóbb tanulmányozást igényel, fenntartjuk magunknak akkorra, a midőn az egész meg fog jelenni. A vallástani oktatással foglalkozók kétségtelenül nagy örömmel fogják üdvözölni e munkát, mely hivatva van nehéz feladatokat sok tekintetben megkönnyíteni, s fáradozásukat gyümölcsözővé tenni. Az eredménye tekintetben bizonyosan még kedvezőbb lett volna, ha a revízió határai nem lettek volna mindjárt eleve túlságos szűkre szorítva. A fordításnak legfőbb feladata mindenesetre az eredetinek hű tolmácsolása; ezen cél mellett minden más tekintet hát-

térbe szorúl, annál nagyobb mértékben, minél inkább iparkodik a fordító a fő czélt érvényre juttatni. — A megjelent rész az ó-testamentom szövegének egy negyedénél valamivel többet tesz ki, s miután a Birák és Ruth könyvei már nyomtatva, Sámuel már szedésben, s a következők részint már felülvizsgálat alatt, részint készülöben vannak, az újonnan átnézett kiadás teljes megjelenése immár aránylag rövid idő kérdése. Kísérje Istennek áldása haladását és befejezését, az evangéliumi egyház épülésére és erősödésére!

Kun Bertalan ev. ref. püspök utasítást ad kerületének az ezredéves ünnepre nézve. „A történelem teszen róla fényes tanubizonyságot, hogy a magyar haza és a protestans egyház érdekei sohasem állottak egymással szemben. Azok a zászlók, a melyekre jelszók gyanánt: „Istenért és a hazáért” voltak írva, örök hintői lesznek annak a megczáfollhatatlan igazságnak, hogy mi jó és rossz napokban, napfényben és boruban hívek voltunk e hazához s kivettük részünket — erönköz és tehetségünköz képest — minden munkákból, a melyek e haza üdvét, boldogságát s általában fölvirágzását czélozták.“

Alkotmány. Az ezredéves ünnep programmjáról szólva gúnyolódik a felett, hogy ref. vallású férfiak főszerepet kapnak. „Mi a millennium tisztességes lefolyását óhajtjuk, azért óhajtottunk volna helyet a hivatalos programmban Szent István ünnepének, mely törvénybe van iktatva; azért óhajtottunk volna helyet és szót az első magyar közjogi méltóságnak, a hercegprimásnak. De mellőztek bennünket és akkor, mikor már vérig vagyunk sértve, még rugnak egyet rajtunk. Ez fáj, nagyon fáj.“

Debreczeni prot. lap. Közli Kiss Áron körlevelét az ezredéves ünnepre. „Itt vagyunk mi is — hazánk más-más templomokban imádkozó népei közt — evangéliom szerint reformált vallásuak, a lelkiismeret, a vallás és a haza szabadságának oltáránál, imádvá azt a Mindenható Istent, ki édes magyar hazánkat egy ezredéven át megtartotta, megoltalmazta s boldog kilátást engedett, hogy fiainkat és leányainkat, fő, közép és elemi népiskoláinkban versenyezve mivelhetjük ev. ref. anyaszentegyházunknak, az önzéstelen utógondolat nélküli tiszta hazaszeretetnek. Itt vagyunk diadalérettel, s bár kevés számmal, de megnyugtató hittel. Most az ezredév dicső nagy munkáiból erönköz képest, sőt erönk felett kivettük részünket, elveink igazságát elismerte a köztudat s ma már minden hatalomtól menten, bár szegénységünk, anyagi erönk gyöngeségével folyton küzdve — munkálhatjuk ezen egyházunk s édes hazánk üdvét és boldogságát.“

Magyar állam. „Törvényes és jogos e hazában csak a kath. parlament. Minden más testület nem az és mivel minden más testület csak jogtalan és

törvénytelen eszközökkel szerezheti meg azt a mandatumot, a mely piszkos és nem a nép szabad akaratának a kinyomata . . . A nép társadalmában többségben van a jó katolikus elem, tehát kell, hogy a nép arczképén is többségben legyen ez a jó kath. elem. Vagyis kell, hogy az országban legyen kath. parlament, amelyben a jó katolikusok lesznek majoritásban, mert majoritásban vannak a nép társadalmában s a parlament e társadalom képe.“

Az „Allgemeine evangelisch-lutherische Kirchenzeitung” a most napirenden levő s a kötelező polg. házasság ellen irányult mozgalmat egyházi szempontból veszi vizsgálat alá és helyteleníti, — mert nem látja idő- és okszerűnek a meglévő állapotokon változtatni most, mikor azokat a nép is megszokta s az általok szenvedett károkat már az egyház is kiheverte. A kötelező polg. házasság igen is olyan mozgalom következménye volt, a mely az egyházat bizonyos tekintetben sarokba akarta szorítani s lehetővé akarta tenni egyeseknek, hogy azok az egyház „árnyékán kívül is élhessenek és halhassanak meg!“ Ezt az igyekezetet azonban meghiúsította a lelkészek buzgalma és a nép vallásos érzülete, a mely a polgári tisztviselőt csak közbeeső állomásnak tekinti, a mely a czél, az egyházi esketés felé vezet. A támadás egy szép erkölcsi szokást teremtett a népnél s az egyház most talán jobban áll, mint azelőtt. Tanácsos-e most már azt a történetévé lett szokást megbolygatni most, mikor a korszellem az egyház és állam külön válásán fáradozik? Nem! Mert könnyen megtörténhetnék, hogy a korszellem a maga jogát nem sokára erőszakkal is vissza vivná s akkor kérdés, hogy sikerülne-e ismét oly kedvező állapotokat létrehozni, mint a mostaniak! A fakultatív polg. házasság behozatalát csak abban az esetben lehetne helyeselni, ha jobbat teremene a mostani állapotnál, a mi pedig nem valószínű már csak azért sem, mert ha valamely pár (jelenleg 100-ból 2-3) most az egyházi áldást elmulasztja még mindig nem olyan baj, mint ha azt a polgáriért elmulasztja, a mikor is azután, egy egyházellenes néposztály keletkezne, — ehhez pedig az egyház segédkezet nem nyújthat. A jelenlegi állapotot egy bizonytalan jövőnek feláldozni sem nem tanácsos, sem nem szabad.

Hazánk. Vallás és socialismus viszonyát fejtegetvén, így vélekedik: A socialismusnak nem az a czélja, hogy a munkásosztályon javítson, hanem első sorban is az, hogy az isten nevét kitörölje az emberiség lelkéből, hogy legalább semmi se képezhessen akadályt, még a lelkiismeret sem, a mely őket tervük kivitelében akadályozhatná. Nem tagadhatjuk, hogy e mozgalomnak megvolt a maga alapja, mert a gyárosok és különféle vállalkozók aránytalanul kihasználták a munkás népet, mindazáltal ily rettentő irányt talán soha sem vett

volna, ha vallástól áthatott lelkek állanának a mozgalom élén . . . Vajjon erkölcsös érzület vezeti-e az ilyen munkaadókat, kik a munkásokból kiflik az emberi méltóságot és vele együtt a vallásos-ságot is! Az a szegény ember pedig, ki alkalmazást nyert csekély bérért, éjjelét is nappallá teszi, nem szentelheti meg az ünnepet, a vasárnapot, nem elégítheti ki vallási szükségleteit, mert egyrészt kenyerét sem tudná megszerezni, de másrészt kénytelen feljebbvalójának feltétlenül engedelmessé válni. Lassankint a lelkiismeret, mely eleinte vallási kötelességeinek teljesítésére buzdította, teljesen elalszik benne, a vallásos érzület eltűnik lelkéből és a bűnnek, gonoszságoknak lesz rab-szolgájává.

Prot. egyh. és .isk. lap. „Az új rend hatásáról“ közöl nyilatkozatokat. „Aggodalomra van elég okunk. Egyházunkhoz való ragaszkodását külső megszokás folytán fenntartja a nép, mivel rámaradt örökség; de semmi bensőséget, semmi kegyeletet nem észlelek. Egyházunkban a hit lángja aludt ki s helyette a babona a maga boszantóságában nyilatkozik. Ehhez járul, hogy józan, számító népem szegény osztálya közt erősen terjednek a socialista nézetek . . . Pásztoroknak kell lennünk; azután pedig első sorban a vallástani-tást kell kezünkbe vennünk nekünk lelkészeknek.“

„Dom a Skola“ tót paedagogiai közlöny nemzetiségi szempontból igen fontos eszmét vet fel, a midőn arról vezérezkik, hogy a felállítandó tót gimnázium részére gyűjtött alapot ne hevertessék, hanem oly ifjak segélyezésére fordítsák, a kik morva és cseh gimnáziumokban, kereskedelmi és ipariskolákban végzik tanulmányaikat s erősítsék ez által azt az intelligens, független népréteget, mely a nemzet magvát képezi. — Negyed század óta hiába várnak arra, hogy gimnáziumot nyithassanak, a kérést, az igyekezetet, a felebbeszéseket siker nem koronázta, nem is fogja, mert szerinte „a gimnázium megengedése a magyar állameszme ellen van, a mely állameszme: megmagyarosítani az egész magyar államot! Tudják azt a magyarok, hogy mi nem vagyunk veszedelmes emberek, hogy mi a leghivebb hazafiak vagyunk, „jámbor tótok,“ de mint ilyenek sem il-lünk be az állameszme keretébe; mi „kellünk“ nekik, s azt akarják, hogy ismert türelmünk mellett az emberi öntudatnak oly fokára szálljunk, hogy az ilyen engedelmes anyagból annál könnyebben magyarokat gyárthatnak. stb. Így okoskodva jut el a fenti eszmére s ajánlja azt megfontolásra, nehogy a tót nemzetiség is úgy járjon, mint az az egyszeri asszony, a kit a lakásán megfagyva találtak, pedig a lábában, a melyen ült, 10.000 frt volt. — Fűteni nem akart, várta, hogy majd melegebb lesz, pedig hát hidegebb lett és megfagyott. Egy másik cikkben folytatja az adalékokat a tót közművelődés történetéhez, P e s t a l o z z i

életrajzának folytatása után irodalommal és hírekkel végződik.

Vallásos türelmetlenség. Elsassz-Lotharingiában egy Molsheim melletti faluban a róm. kath. lelkész megtagadta egy evang. halottnak a köztemetőben való eltakarítását s legfeljebb az öngyilkosok részére szánt zugban volt hajlandó neki egy sírhelyet kijelölni! A törvény alapján, a mely a temetőket köztemetőkné tekinti, a politikai hatóság is beleszólt a dologba s az elhunytat tisztességesen eltemettette. A püspök erre inderdictum alá vetette a „megszentségtelenített“ temetőt s megtiltotta a kath. lelkészeknek, hogy abba többé belépjenek. Hja! De hát mit is keres egy „eltévelyedett eretnek“ az „igaz hívők“ nyugvó helyén?

Kérdések és válaszok.

Mely bibliai szöveg volna alkalmas az ezredéves ünnepen az oltár előtti felolvasásra? A javaslatokat mind közzé teszem.

VERES JÓZSEF.

TEMETŐ.

Baross Károly.

A bánfalvi (békésmegyei) ág. hitv. ev. egyház elvesztette régi jó lelkészét, Baross Károlyt. A szeretet és tisztelet a temetésnél a gyászolók nagy számában is nyilatkozott.

Gyászbeszédet Harsányi Sándor orosházi lelkész mondott a templomban, a sirnál pedig rövid imát Veres József esperes.

Az elhunyt rövid életrajza következő: Bellusi Baross Károly született Kis-Körösön 1822. márcz. 30-án. Atyja tanító volt. Iskoláit Selmezbányán és Pozsonyban végezte; azután a Földvári előkelő evang. családnál mint nevelő működött. A kis-körösi magyar iskolánál is tanított néhány évig, 1851. jún. 29-én pedig lelkész lett Bánfalván (Békésmegyében), hol sok fáradsággal, türelemmel vezette a szegény nép szegény egyházának ügyeit. 1888-ban megérte a nagy örömet: az új templom felszentelését. A békési egyházmegye a folyó évben tanácsbíróvá választotta.

Gyászolja özvegye: Kalmár Mária, kivel 1860-ban lépett házasságra, és két fia: István, Kondoros község jegyzője, Dezső, békési szolgabíró.

ÜZENETEK.

K. S. B-t. Nagy örömmel adom ki! Mentül előbb megkezdem a közlést. Némi félbeszakítás után majd másiktól is szívesen közölném tanulmányát! Üdvözlöm e téren! Levonat költséges, hanem küldök több példányt a lapból. — **K. S. R-k.** Ebbe a számba már nem fért! Köszönöm. — **V. L. P-r.** A pályanyertes egyházi beszédek e lapban megjelennek egymás után; az első díjat nyert beszéd már a legközelebbi számban, ugyanaz hozza a nyertesek nevét, a bírálók jelentését. — **Cz. L. A-ó.** Sort fogott. — **D. B. M-i.** A mai számból a sok közleni való kiszorította. — **Cs. Gy. F-d.** Jönni fog, beérkezés rendjében. A rendeletekkel még nem foglalkozhattam, néhány hétig légy szíves még nálam hagyni. — **S. K. S-cz.** A mostani számban nem tudtam már elhelyezni a kar számára irt éneket; a jövő számban megjelenik. Az érdeklődők számára itt jelzem, hogy dallama: Jövel Szentlélek Uristen.

Lelkésznék megválasztott káplánom távozásán lévén, **segédlelkésként** keresek. — Évi díja ellátáson kívül 180 frt. Mellékjövedelemre számíthat. — Helyét **május hó 1-én** elfoglalhatja.

Szarvas, 1896. ápril 10-én.

27. 2.—

Achim Adám.

Brit- és Külföldi Biblia-Társulat
Budapest, Deák-tér 4. szám

!Most jelent meg!

Magyar Biblia

nagy (4°) kiadás.

Ara bőrbe kötve 2 frt 50 kr.

28. 1.—

86.—1896 sz.

Pályázat tanári állásokra.

A **békes-csabai ág. hitv. ev. algyrnasiumnál** a jövő 1896/7. tanév kezdetével elfoglalandó földrajz-természettudományi és történelem-latin nyelvi **rendes tanári állásokra** pályázat hirdettetik. Megjegyzendő, hogy ha ez utóbbi szakból alkalmas tanerő nem jelentkeznék, akkor latin-német vagy latin-magyar nyelvekből képesített tanárok is reflektálhatnak az üresedésbe jövő állásra.

Ezen állások mindegyikével, ha rendes tanárral töltetik be, **1200 frt** törzsfizetés, **50 frt** ötödéves korpótlék s **200 frt** lakbér jár, — **havi részletekben előre**, A megválasztandó rendes tanárok az országos tanári nyugdíjintézetnek köteles tagjai lesznek, Tanárjelöltek is jelentkezhetnek s rendes tanárok hiányában helyettesek lehetnek **850 frt** évi fizetéssel; ha azonban okleveleiket megszerzik s különben is beválnak, okleveleik bemutatásakor azonnal rendszeresíttetnek.

A pályázók lehetnek akár ágostai, akár helv. hitv. evangélikusok.

A kellően felszerelt folyamódások az algyrnasiumi bizottsághoz czimzendők és a b.-csabai ág. ev. egyház igazgató-lelkészéhez küldendők.

A pályázat határideje **f. évi május 20.**

B.-Csabán, 1896. április 7.

3—1.

Az algyrnasiumi bizottság elnöksége.

Pályázat ösztöndíjra.

A **győri ág. hitv. evang. egyházközség** a kezelése alatt levő **Steltzer Dániel alapítványból** évenként kiosztani szokott, 100 forintig terjedhető ösztöndíjakra pályázatot hirdet, melyért **győri árva, szegény, jó magaviseletű és szorgalmas** ág. hitv. evang. közép és felsőbb iskolai tanulók folyamódhatnak, bárhol tanuljanak.

Előnyben részesülnek az alapítványozó **Stelczer** vagy **Rätz** családdal rokonságban lévők.

Az egyháztanácsához czimzendő s a jelen tanév első feléről szóló értesítővel, továbbá a rokonságot, szegénységet vagy árvaságot tanúsító bizonyítványokkal felszerelt folyamódványok **f. évi május hó 20-ig** alólirottához intézendők.

Később érkező folyamódványok tekintetbe nem vétetnek.

Győrött, 1896. április 17-én.

Isó Vincze

ág. lelkész.

29. 2—1.

Orosházán, nyomatott Veres Lajos gyorsajtóján.